

**ΚΡΙΤΙΚΗ**

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

**Μνήμη από μουσική**

**ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ**  
**Το τραγούδι του πατέρα**  
 εκδ. Πατάκη, σελ. 130

**Μ**ε μελωδίες μακρινές, κιθάρας, ακορντεόν και βιολιού, που αντηκούσαν τις δεκαετίες του '50 και του '60 στα σοκάκια και στα καλντεριμια ενός ορεινού χωριού, ανασταίνει ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης την ανάμνηση του πατέρα του. Από ένα κουτί ξεχύνονται παλιές ασπρόμαυρες φωτογραφίες και σκορπίζονται στις σελίδες του βιβλίου του. Στις περισσότερες φωτογραφίες εικονίζονται τρεις νεαροί άνδρες που παίζουν μουσικά στους γάμους και στα γλέντια του χωριού. Ο κιθαρίστας του τριό είναι ο πατέρας του συγγραφέα. Εδώ και χρόνια οι φωνές των τροβαδούρων σιγούν σε μια μαγνητοταινία, ξέφτι σε ένα καλασμένο μαγνητόφωνο.

Όμως, στη μνήμη η μουσική ουδέποτε παύει. Η πνώ της καταπαύει το πένθος. Ανακαλώντας «λόγια χαμένα και ξαναβαλμένα», για χρόνια τραγουδισμένα, ο Γρηγοριάδης επιστρέφει στη συντροφιά του πατέρα του, αλλά και στο τοπίο της παιδικής του ηλικίας, τοπίο μυθικό και αρχαίο. Η φωνή του πατέρα του αναβλύζει από τις πηγές του Παγγαίου, από βουνοκορφές

απ' όπου κατέβαιναν «παγωμένα νερά, φαντάσματα και νεράιδες», κυλά στα ρέματα, δολιχοδρομεί στα οδόσημα της αρχαίας Εγνατίας και εγχαράσσεται στα αιωνόβια μονοπάτια του βουνού για να αρδεύσει την πεδιάδα των Φιλιππων.

Ο Γρηγοριάδης γράφει για τον πατέρα του με υπόκρουση ένα ταγκό. Η μελωδία του θυμίζει τις λάτιν παραλλαγές του τριό σε λαϊκά τραγούδια της εποχής και απορεί πώς και «ένα μικρό χωριό σκαρφαλωμένο στην πλαγιά του μυθικού βουνού» παθιαζόταν «με τέτοιους λατινογενείς ρυθμούς». Θυμόταν ακόμη μια μελωδική εκκεντρικότητα, τον παππού του να παίζει ένα λάτιν με το ούτι. Και φυσικά δεν ξεχνούσε πως το μοναδικό τραγούδι που ενορχήστρωσε το τριό ήταν ένα ταγκό για την ωραία Σμυρνιά που ζούσε σε ένα ερειπωμένο χάνι, κατάλοιπο της οθωμανικής πε-

ριόδου. Μέσα από τα τραγούδια του πατέρα αναθάλλει ένας ποικιλόχρωμος κόσμος, αργασμένος από τη σφύρα και τον άκμονα της Ιστορίας. Η πρώτη γενιά προσφύγων κατοίκησε στις γειτονίες των μουσουλμάνων, χωρίς να αποφύγει την καχυποψία των ντόπιων. Οι έριδες, αν και αμβλυμένες, δοκίμασαν και τη δεύτερη γενιά προ-

σφύγων στην οποία ανήκε ο πατέρας του Γρηγοριάδη. Παίζοντας την κιθάρα του άνοιγε χώρο σε έναν τόπο που ασφυκτιούσε από βαθύρριζες ιστορίες, ιστορίες που αργοπέθαιναν στα καφενεία του χωριού.

Οι μουσικές αναζητήσεις του τριό εγκιβώτιζαν την αγωνία της γενιάς τους, να ζήσουν σε έναν κόσμο πλατύτερο από αυτόν όπου γεννήθηκαν. Όμως, μόνον ο ακορντεονίστας θα αποτολμήσει τη φυγή. Οι άλλοι δύο ρίζωσαν στον κάμπο και

στα καπνά. Η κιθάρα και το βιολί ήταν η ανάπαυλα από τον ολοήμερο μόχθο. Ο νεαρός, αταξιδευτος κιθαριστής ονειρευόταν να κάνει καντάδες «κάτω από μισοσκότεινα παράθυρα και τραβηγμένα δαντελένια κουρτινάκια», αλλά όταν κατέκτησε τη γυναίκα της ζωής του, τον κυρίευσε η έγνοια της οικονομικής αποκατάστασης. Ο βιολιστής, πάλι, που είχε ανακαλύψει τη μουσική χάρη στο βιολί ενός Γερμανού αιχμαλώτου, δεν μπόρεσε ποτέ να αναρρώσει από το τριπλό χτύπημα του πολέμου, του εμφυλίου και της χούντας.

Στο σβήσιμο των μελωδιών, αποστάζεται πυκνή η θλίψη. Στις τελευταίες και ομορφότερες σελίδες του βιβλίου, ο Γρηγοριάδης αφουγκράζεται ένα απόκοσμο μέλος να εκρέει από το «έρεβος της ψυχής» του ετοιμοθάνατου πατέρα του. Η αντίστιξη ανάμεσα στην οδύνη της απώλειας και στην παραμυθία της μουσικής, χορδίζει τη γραφή του Γρηγοριάδη, ο οποίος αντιτάσσει στην εσωστρέφεια του πόνου την εξωστρέφεια του τραγουδιού. Διότι η μουσική χάρη στην υπερλογική της φύση, αφυπνίζει τα ανείπωτα του νου, τα σπάνια φυλαχτά της καρδιάς, που συλλέγει η σιωπή και αρνείται να εκχωρήσει στη γλώσσα.

